

**ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ
КРЕДИТ-МОДУЛЬ
АСОСИДА ТАШКИЛ
ЭТИШ МЕТОДИКАСИ**

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ТАЪЛИМ, ФАН
ВА ИННОВАЦИЯЛАР ВАЗИРЛИГИ ХУЗУРИДАГИ ОЛИЙ
ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТАДҚИҚОТЛАРИ ВА
ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ЭТИШ МАРКАЗИ

ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ КРЕДИТ-МОДУЛЬ АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ МЕТОДИКАСИ

Методик қўлланма

ТОШКЕНТ
2023

УЎК: 378.026

КБК: 74.5

Э – 86

Эсанов, М.

Олий таълимни кредит-модуль асосида ташкил этиш методикаси [Матн] : методик қўлланма / М. Эсанов . – Тошкент: "Sano-Standart", 2023. – 28 б.

ISBN 978-9943-7215-1-7

Ушбу методик қўлланма кредит-модуль асосида таълим жараёнини ташкил қилиш, талабалар таълим траекториясини шакллантириш ва ўқув режа ҳамда модуллارни ишлаб чиқишда кафедра мудирлари, деканлар, профессор-ўқитувчилар ва талабаларга мўлжалланган.

Таҳрир ҳайъати:

Ш.Якубов, Т.Аҳмедов, Л.Зарипов,
А.Эшмуродов, С.Мусамедов, А.Сабиров

УЎК: 378.026

КБК: 74.5

Олий, ўрта махсус ва профессионал таълим йўналишлари бўйича ўқув-услубий бирлашмалар фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашнинг 2022 йил 29 октябрдаги 6-сонли йиғилиш баёни ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирининг 2022 йил 25 ноябрдаги 388-сонли буйруғи билан нашрга тавсия этилган.

ISBN 978-9943-7215-1-7

© Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий таълимни ривожлантириш тадқиқотлари ва илғор технологияларни татбиқ этиш маркази, 2023 й.

КИРИШ

Республикамызда кадрлар тайёрловчи олий таълим муассасалари фаолиятини тизимли ривожлантириш, илғор хорижий тажрибаларни жорий қилган ҳолда, замонавий таълим дастурларини ишлаб чиқиш, юқори малакали профессионал кадрлар тайёрлашни янги босқичга кўтариш ҳамда соҳада таълим, илм-фан ва амалиёт уйғунлигини таъминлаш масаласига ҳукуратимиз томонидан алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Айни пайтда Ўзбекистон олий таълим тизимини ислоҳ қилиш жараёнида миллий малака рамкасининг жорий этилиши олий маълумотли кадрлар тайёрлашда янги даврни бошлаб берди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2019 йил 8 октябрдаги “Ўзбекистон Республикаси олий таълим тизимини 2030 йилгача ривожлантириш концепциясини тасдиқлаш тўғрисида”ги ПФ-5847-сонли фармонига мувофиқ, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2020 йил 30 июндаги 357-сонли буйруғига асосан 2020/2021-ўқув йилидан республика олий таълим муассасалари кредит-модуль тизимига ўтди.

Бугунги кундаги ислохотлар, ўқув-меъерий ҳужжатларнинг янги авлодини яратиш, талабанинг меҳнат интенсификациясини ҳисобга олиш, битирувчиларнинг академик ва касбий мослашувчанлигини ривожлантириш, билимларни ўзлаштиришнинг интенсив усулларини қўллашда кредит-модуль тизимини жорий этишни ўз ичига олади.

Олий таълим тизимидаги ислохотларни қўллаб-қувватлаш мақсадида яратилган ушбу методик қўлланмада берилган тавсиялар олий таълим муассасаларининг кредит-модуль тизимининг амалиётга татбиқ этилишида амалий ёрдам характерига эга бўлади.

Қўлланмада кредитлардан фойдаланиш бўйича миллий ва халқаро тажрибалар, анъанавий ўқитиш ҳажмини кредит стандартларига мослаштириш усуллари таҳлил қилинади, умумлаштирилади ва хулосалар берилади.

Қўлланма 6 қисмдан иборат бўлиб, унда кредит-модуль тизимининг аҳамияти, таълим жараёнини ташкил этиш ва ўқув натижаларини баҳолаш, кредит-модуль тизимига ўтган олий таълим муассасаларининг кредит тизимидан фойдаланиш тажрибалари ҳамда профессор-ўқитувчи томонидан кредитни беришга доир тавсиялар келтирилади.

Шуни таъкидлаш керакки, кредит-модуль тизимининг жорий этилиши профессор-ўқитувчиларнинг меҳнати ва ўқув жараёнининг интенсификациясини сезиларли даражада яхшилади ва олий таълимнинг халқаро алмашинувлар учун шаффофлигини оширади. Бироқ кредит тизимига

Ўтиш маълум бир муддатни талаб қилади, чунки кредитлар тўплаш тизими барча турдаги ўқув жараёни, шу жумладан, аудитория юкини, амалий машғулотларни, лаборатория ва илмий тадқиқот ишларини, турли сертификатладиган жараёнларни қамраб олиши керак. Шунинг учун ҳам таълим тараққиётининг маълум бир даври учун мўлжалланган ушбу тавсиялар таълим жараёнида босқичма-босқич амалга оширилиши, ўзгартирилиши ва такомиллаштирилиши мумкин.

АСОСИЙ ТУШУНЧАЛАР

Академик даража – таълим йўналишлари ва мутахассисликлар бўйича таълим дастурлари асосида бериладиган олий маълумотнинг малака даражаси.

Кредит – таълим дастури ҳамда талабанинг ўқув юкларини меҳнат интенсивлиги ҳажмининг ўлчов бирлиги.

Кредит бирлиги – талаба юкларини ҳисоблаб, аудитория (маъруза, амалий ва семинар машғулоти), мустақил иш, курс иши ва битирув малакавий иши (магистрлик диссертацияси) тайёрлаш ва ҳимоя қилиш учун берилди.

Таълим сифати – таълимнинг кенг қамровли хусусияти, унинг таълим стандартларига мувофиқлик даражасини белгиловчи талаблар мажмуаси.

Малака – касбий фаолиятнинг маълум бир тури ёки муайян дастур бўйича касбий тайёргарлик даражаси.

Компетенция – касбий фаолият учун умумий бўлган муаммоларни ҳал этишда мавжуд билим, кўникма ва малакалар.

Кредит-модулли тизим – модулли ўқув технологиялари ва ECTS кредитлари бирлигига асосланган, талаба иш ҳажмининг ўлчов бирликлари асосида ўқув жараёнини ташкил этиш модели.

“Кредит” тушунчаси ўқув жараёнида ўқув-услубий ва касбий тайёргарликни баҳолашнинг миқдорий хусусиятини англатади. Кредит-модуль тизимида ўқув юкларини асосида кредитларни тўплаб бориш тизими ва ўқув дастурининг асосий мақсадларига эришиш учун зарур бўлган юкларни ҳажми аҳамиятли саналади. Бунда ўқув натижалари ва компетенциялар бўйича топшириқлар аниқ бўлиши мақсадга мувофиқ.

Модуль – таълим дастурини ишлаб чиқишнинг истиқболлари ва режалаштирилган натижалари билан боғлиқ маълум бир мантиқий якунга эга бўлган таълим дастурининг таркибий қисми.

Таълим траекторияси – бир касбий соҳадаги турли даража таълим дастурлари тўплами.

Таълим йўналиши (профили) – таълим дастурининг мақсадли йўналтирилиши, унинг субъект-тематик мазмуни ва таълим фаолиятининг тури.

Ўқув жараёни – таълим ва тарбия жараёнини мақсадли ташкил этиш, таълим фаолияти субъекти томонидан ташкил этилган таълим дастурини амалга ошириш жараёни.

Талаба – таълим фаолияти билан шуғулланувчи ташкилотга белгиланган тартибда ўқишга кирган ва таълим дастурини ўзлаштираётган шахс.

Таълим — билимлар, кўникмалар, компетенция ва малакаларни ривожлантириш бўйича талабалар фаолиятини мақсадли ташкил этиш жараёни.

Касбий фаолият объекти — таъсир кўрсатадиган тизимлар, объектлар, ҳодисалар, жараёнлар.

Амалиёт — касбий фаолият билан боғлиқ айрим фаолият турларини бажариш жараёнида амалий кўникма ва компетенцияларни шакллантириш ҳамда ривожлантиришга қаратилган ўқув фаолияти тури (шакли).

Таълим дастури — таълим мазмуни ва ҳажмини ишлаб чиқишни, режалаштирилган натижаларни ва таълим жараёни шароитларига қўйиладиган талабларни белгиладиган ўқув-услубий ҳужжатлар, малака ошириш курслари, фанлар ҳамда модуллар.

Таълим даражаси — касбий стандартларда белгиланган асосий талаблар бўйича маълум бир босқич ва тугалланган даражанинг даврий кўрсаткичи.

Ўқув дастури — илмий ва касбий фаолиятнинг тегишли йўналиши бўйича билим, кўникма ва компетенциялар шаклланишини таъминладиган асосий фанлар (модуллар) тўплами.

КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИНИНГ АҲАМИЯТИ

Академик кредитлар илк маротаба XVIII аср охири – XIX аср бошларида АҚШ университетларида жорий этила бошланган. Таълим мазмуни ва дастурларнинг кредитларда ташкил этилиши таълим жараёнини мустақил режалаштириш, мониторинг ва баҳолаш тизимларида туб ўзгаришлар киритиш имкониятини берди ҳамда таълим технологияларини такомиллаштириш учун кенг шароит яратди.

ESCT (European Credit Transfer System) 1989 йилда Эрасмус дастури доирасида жорий этилган бўлиб, Socrat дастурининг бир қисми ҳисобланади. Европа кредит тизими муваффақиятли синовдан ўтиб, айти пайтда бутун Европа олий таълим муассасалари ECTS тизимидан фойдаланмоқда.

Дастлаб, ECTS талабаларни бир олий таълим муассасасидан бошқасига ўтказишда кредитларни ҳисоблаш ва ўтказиш учун фойдаланилган. Ушбу тизим бошқа олий таълим муассасаларининг тан олинишига ёрдам берган ва шу тариқа Европа олий таълим муассасаларида сифатнинг ошишига, талабалар мобиллиги миқёсининг кенгайишига олиб келган. Кредит тизимининг аҳамияти ошиб бориши натижасида 1999 йил июнда имзоланган Болонья декларациясининг энг муҳим вазифаларидан бири сифатида минтақавий, миллий ва Европа даражасидаги тизимга айланди.

Болонья декларациясида ECTS тавсиявий характерга эга тизим сифатида амалиётга киритилган бўлса-да, кейинчалик бутун Европа олий таълим тизимида оммалашади. ECTS тизими бугунги кунда Европа ҳудудида амал қилаётган асосий тизимлардан бири ҳисобланиб, олий

таълимнинг меъёрий ҳужжатларини яратишда асос бўлиб хизмат қилмоқда.

ECTS тизимидан фойдаланиш натижасида қуйидаги афзалликларга эга эканлиги намён бўлди:

- олий таълим муассасалари ўртасида соддалашган малаканинг тан олиниши;
- талаба юкламасининг бажарилишидаги шаффофлик;
- олий таълим тизимидаги ислохотларга мослашувчанлиги;
- Таълим траекториясида ўқув дастурларини ўзлаштиришнинг мослашувчан имкониятининг кенглиги.

ECTS тизими ўқув дастурларини ўзлаштиришни осонлаштириб, барча турдаги дастурлар учун қулай ҳисобланади. ECTS давлатлар ўртасида, шунингдек, турли университетлар ўртасида академик мобиллик учун кенг шароит яратади. Бундан ташқари, тизим ўз-ўзини ўрганиш тизими ҳам ҳисобланади. Шунинг учун ҳам “ECTS” сўзи ёйиқ ҳолатда “Европа кредитини олиб ўтиш ва йиғиш тизими” деган маънони англатади.

Европа кредитларни ўтказиш ва тўплаш тизимининг асосий хусусиятлари қуйидагича:

- ECTS кредитлари;
- Талабалар юкламаси;
- Ўқув кўрсаткичлари;
- ECTS баҳолаш рейтинг шкаласи.

Кредит-модуль тизими иккита асосий вазифани бажаради:

Биринчиси – бошқа олий таълим муассасасида (ёки факультетда) тўпланган кредитлар асосида академик мобиллик ва мослашувчанлик шартлари бўйича ўқишни давом эттириш.

Иккинчиси – аккумулятив таълим. Талаба таълимни турли вақт оралигида, университетларни ўзгартириши ва турли даврларда олиши мумкин. Агар баъзи аниқ натижаларнинг амал қилиш муддати кўрсатилмаган бўлса (масалан, ушбу курснинг эскирганлиги сабабли), талаба тегишли академик даража (бакалавр, магистр)ни олиш учун зарур бўлган миқдорни йиққунга қадар кредитлар тўпланади. Албатта, кредитни топшириш ва кредитларни тўплаш имконияти университетлар ўртасидаги ишонч ва ўқув дастурларининг мувофиқлигига боғлиқ.

Барча турдаги аудитория ва аудиториядан ташқари ўқув ишларини ўз ичига олган ўқув юкламасининг энг юқори ҳажми ҳафтасига 54 соат қилиб белгиланади. Кундузги ўқиш шакли аудитория машғулотларининг энг юқори ҳажми ҳафтасига 30 соат қилиб белгиланади. Бир кредит 30 академик соатга тенг деб қабул қилинади. Аудитория ва мустақил таълим юкламаси ҳажми 50/50 нисбатни ташкил этади. Талаба ҳар семестрда 30 кредит ва 8 семестр давомида жами 240 кредит тўплайди.

Ўқишнинг меъёрий муддати 4 йил бўлганда, ўқув жараёни 120 ҳафтани ташкил этиши, ўқув йилининг меъёрий муддати 1 йил бўлганда, ўқув жараёни 30 ҳафтани ташкил этиши зарур. Ушбу ўқишнинг меъёрий муддатлари таълимнинг барча шакллари (кундузги, кечки, сиртқи)га тааллуқлидир:

Ўқишнинг меъёрий муддати:

Ўқув даврлари	Кундузги таълим шакли учун*	Кечки таълим шакли учун*	Сиртқи таълим шакли учун*
Назарий таълим ва илмий фаолият*	40-60%	40-60%	40-60%
Узлуксиз мустақил таълим ва илмий фаолият	40:60% дан 50:50% гача	40:60%	20:80%
Таътил	10-30%	10-30%	10-30%
Илмий амалиёт (стажировка)	15-25%	15-30%	15-30%

Қуйида таълим дастурларининг методологияси келтирилган.

Олий касбий таълим дастурлари юкламасининг кредит бирликларида ифодаланиши

Олий касбий таълим дастурларини кредит бирликлари ифодалашда қуйидагилардан келиб чиқилади:

1. Бир кредит умумий юкламада 30 академик соатга тўғри келади ва давомийлиги 40 дақиқани ташкил қилади.

2. Талабанинг ҳафталик максимал юкламаси 54 академик соатгачани ташкил этади ва бу 1,8 кредит бирлигида ифодаланади.

3. Фанларга кредитларни беришда ўқув соатларининг белгиланган қоидаларга мувофиқ, ҳафталик 30 соат ҳажмида амалга оширилиши таъминланади. Кредитларни беришда фанлар, курс лойиҳалари ва бошқа баҳоланадиган ишлар ҳисобга олинади.

4. Амалиётнинг бир ҳафтаси 1,8 кредитда ифодаланади.

5. Бир семестрдаги синов 1 кредит бирликда (3 кун синовга тайёргарлик ва 1 кун имтиҳон учун) ифодаланади.

6. Таълим стандартларига мувофиқ амалга ошириладиган таълим дастурларида кредитларни беришда оралик аттестациялар ҳам инобатга олинади ва ажратилган кредитлар фан миқёсида белгиланади.

7. Якуний аттестацияларга кредит беришда ҳафталик юклама ҳисобидан келиб чиқиб берилади. Бунда 1 ҳафта 1,8 кредитга мувофиқ бўлади.

Ушбу кредит бирликларини ҳисоблаш методикаси асосида:

1 кредит = 27 астрономик соат = 30 академик соат давомийлиги 40 дақиқани ташкил қилади;

1 ҳафта (амалиёт ёки бошқа ўқув ишлари) = 54 академик соат = 1,8 кредитни ташкил қилади;

Худди шу шаклда якуний аттестациянинг меҳнат интенсифлиги ҳисоблаб чиқилади:

1 ҳафта 1,8 кредит бирлигига тўғри келади;

ўқув йили — 30 ҳафта, яъни 60 кредитни ташкил қилади;

Сессиялар кредитларда ифодаланади. Яъни 1 семестрдаги 1 та синов 1 кредит курси бирлигида ифодаланади.

Олий таълимда кредит-модуль тизимидан фойдаланиш таълим жараёнини самарали ташкил этиш имкониятини беради:

– ўқув жараёнини индивидуал мақсадли ташкил этиш, талабаларга индивидуал ўқув режаларини тузиш, фанларни ўзлаштириш кетма-

кетлигини эркин аниқлаш, семестрда ўқув машғулотлар жадвалини мустақил тузиш имкониятини яратади;

- талабаларнинг ўқув-тарбиявий фаолияти натижаларини баҳолашнинг балли-рейтинг тизимини рағбатлантиради;

- таълим мазмуни ўқув режа, дастур ва стандартларни шакллантириш ва уларнинг узлуксиз ривожланишини таъминлайди;

- профессор-ўқитувчиларга академик эркинлик бериш, шу жумладан, ўқитиш методикасини эркин танлаш ҳуқуқи;

- таълим харажатлари ҳажмини ва профессор-ўқитувчилар иш ҳажмининг иқтисодий самарадорлигини оширади;

- муассасанинг таълим структураларини даромадлари ва сарф-харажатлари бюджетини шакллантиришда ёрдам беради.

Кредит-модуль тизимини характерловчи хусусиятлари индивидуал-мақсадли ўқув жараёнини ташкил этиш ва педагогик бошқарувнинг илғор тамойиллари асосида таълим жараёнини баҳолашнинг балли-рейтинг тизими асосида ташкил этилишини таъминлайди.

КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИ ТАЛАБАНИНГ ФАОЛЛИГИ ВА МОБИЛЛИК ВОСИТАСИ СИФАТИДА

Европа таълим услуби талабаларнинг нафақат таълим объекти сифатида, балки таълим тизимига бевосита таъсир кўрсатувчи инсонлар сифатида ҳам ўқиш жараёнидаги юқори фаоллигини кўзда тутаяди. Бу, бир томондан, талабанинг юқори даражада ўз-ўзини англашини талаб этади, иккинчи томондан эса талаба ва ўқитувчи ўртасидаги муносабатларни ўзгартириш зарурлигини тақозо этади.

Талаба фандан-фанга олдиндан белгиланган траектория (ҳамма учун бир хил бўлган умумий ўқув режа асосида) бўйлаб ҳаракат қиладиган ва конвеер сифатида тасаввур қилса бўладиган анъанавий таълим тизимидан фарқли ўлароқ, кредит-модуль тизимида мажбурий фанлардан ташқари турли хил модулларни йиғишга, яъни индивидуал ўқув режасини шакллантиришга имкон беради. Шу тариқа талабада индивидуал эҳтиёжларга йўналтирилган ўз таълим йўналиши шаклланади. Ўқиш жараёнида ҳар бир талаба кредитлар тўплайди, улар талаба фаолиятининг ўлчови ҳисобланади. Шу билан бирга, мазкур тизим лойиҳавий ўқиш шакли — долзарб мавзулар бўйича индивидуал ёки гуруҳли лойиҳаларни ишлаб чиқиш ва ҳимоя қилишни ҳам кўзда тутаяди.

Ушбу тизимнинг бошқа афзалликлари қуйидагилардан иборат:

- бир вақтда ўрганиладиган фанлар сонининг оптималлиги;

- педагогик жараённинг индивидуал режалаштирилиши;
- талабаларнинг ижодий қобилиятлари очиб берилиши ҳамда амалий йўналганлиги.

Замонавий шароитларда ушбу тизим мобилликни таъминлайди ва билимга эга мутахассисларни ўқитишга имкон беради.

КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ХУСУСИЯТЛАРИ

Кредит-модуль шароитида олий таълим муассасаларида “модуль” тушунчасини мазмун билан тўлдиришда муаммолар пайдо бўлмоқда. Таҳлиллар шунини кўрсатмоқдаки, модулларни шакллантириш учун асосий фанларни аниқлашда қийинчиликлар туғилмоқда.

Модуль тушунчасини изоҳлашда икки хил ёндашувдан фойдаланилади:

- 1) модуллар — мазмун ва тематик шаклда ташкил қилинади;
- 2) модуллар — ташкилий, тузилмавий талаблар тамойилига кўра шакллантирилади.

Биринчи ёндашувда модуль деганда таълим дастури доирасида муайян ўзаро боғланган яхлитликни ташкил этадиган фанлар блоки тушунилиб, у дастурнинг умумий тузилмаси ичидаги мантиқий қуйи тузилма сифатида қаралади. Таълим модули мустақил бўлиб, ўқув фанлари тўпламини ифода этувчи, йўналиш бўйича ўқув режасининг бирлиги сифатида талқин қилинади.

Модулга берилган иккинчи ёндашувда унинг дидактик мақсадлар,

ўқув материалининг мантиқан яқунланган бирлиги, уни ўзлаштириш учун услубий қўлланма ва назорат тизимини ўз ичига олган ўқув фани таркибидаги нисбатан мустақил ташкилий-услубий мажмуа тушунилади. Бунда модуль фаннинг ўқув-услубий мажмуини ҳосил қилади. Республикада “модуль” атамаси кўпинча ўқув фанининг мажмуаси сифатида тушунилмақда. Илғор олий таълим муассасаларининг тажрибасига кўра, модуль курснинг бир қисми, масалан, фаннинг тақвимий муддатларга бўлинган мантиқан яқунланган қисми сифатида ҳам тушунилади.

Ҳар бир модулни ўзлаштириш, яъни унда белгиланган вазифаларни бажариш фанни ўрганиш натижасида қўйиладиган якуний баҳонинг бир қисмини ташкил этади ва бу жиҳатдан модулли тамойил рейтингга ўхшайди. Европа ОТМларида ҳар бир курс яқунларига кўра қўйиладиган умумий балл, одатда, тўпланма эффектга эга бўлган бир нечта компонентлардан таркиб топган бўлади. Масалан, умумий баҳонинг 30 фоизи талабанинг маъруза ва семинарлардаги академик фаоллиги, 30 фоизи оралиқ синов (берилган мавзу бўйича эссе, мустақил таълим, тест шаклида оралиқ назорат ва ҳ.к.) натижалари, қолган 40 фоизи эса имтиҳон баҳосига боғлиқ бўлиши мумкин. Кўп дарслар (машғулотлар)ни ўтказиб юборган, оралиқ назоратдан муваффақиятли ўта олмаган талаба фақатгина имтиҳондаги қониқарли баҳога умид қилиши мумкин. Ва аксинча, жорий вазифаларни бажариш давомида фаоллик кўрсатадиган, юқори рейтинг тўплаган талаба, ҳатто имтиҳонда бутунлай қониқарсиз жавоб берган тақдирда ҳам, юқори якуний баҳо олиши мумкин.

Бироқ бундай ёндашув модулни таълим дастуридаги бошқа фанларга нисбатан талабанинг ўзлаштириш кўрсаткичини ҳисобга олмайди. Ҳар бир модуль мустақил ҳисобланади.

Кредит-модуль тизимда ҳар бир модуль таълим дастурининг тугалланган сегменти бўлиши керак, талаба томонидан баъзи бир компетенциялар тўпланининг эгалланиши эса уни ўзлаштириш натижаси ҳисобланади. Ушбу компетенциялар мажбурий тартибда текширилиши ва баҳоланиши керак. Албатта, компетенциялар жуда узоқ вақт (камида бир семестр ва эҳтимол, бир неча семестр) давомида шаклланади. Семестр ичида нисбатан тугалланган қисмларни баҳолаш учун модуль эмас, балки “бўлим”, “кичик бўлим”, “мавзу” тушунчалари фойдалироқ бўлади. Модуль ўқув курсининг алоҳида қисми, маъруза ва семинар машғулотларида ўзлаштирилган бир нечта ўқув мавзуларини бирлаштирувчи мавзувий блок сифатида тушунилиши мумкин.

Европа ОТМларида таълим дастури бошқача тузилишга эга: битта модуль доирасида умумий мақомидан қатъи назар, тематик жиҳатдан

бир-бирига яқин бўлган фанлар бирлаштирилади. Модуль тузилишининг асосий тамойили оддийдан мураккабга, методологик фанлардан амалий фанларга кўтарилишдир. Шунинг учун модуль таркибида “умумкасбий” фанлар ҳам, “касбий” фанлар ва ҳоказолар ҳам мавжуд бўлиши мумкин. Ўқув модули доирасида фундаментал фанлар ҳам, амалий фанлар ҳам уйғун бир бутунликка бирлаштирилади. Масалан, Германияда модуль деганда таълим даражасини ўзлаштириш йўналишларидан бири, курснинг эмас, балки таълим дастурининг алоҳида қисми тушунилади. Модулли тизимнинг муҳим хусусияти унинг талабалар амалиётига, шу жумладан, тадқиқотларга йўналтирилганлигидир. Модуль талабага концептуал билим ва амалий кўникмаларни бирлаштирган ҳолда, бир йўналишдан иккинчисига, бир даражадан иккинчисига тез ва самарали ўтишга имкон беради. Шунинг учун магистратура босқичида ўқув жараёнини модулли ташкил этиш магистрантнинг индивидуал дастури (унинг магистрлик диссертацияси мавзуси) билан мувофиқлаштирилган бўлишини тақозо қилади.

Европа олий таълим доирасида бир нечта курслар (фанлар) модуль деб номланади. Модуль муайян фан соҳаси ҳақида яхлит тасаввур ҳосил қилади ва талаба ушбу модулни ўзлаштириб бўлганидан сўнг намоиш қилиши керак бўлган муайян компетенциялар даражасини кўрсатишга имкон беради. Модуль мавзу билан эмас, балки талабанинг таълим натижасига эришиши билан белгиланади. Бир семестрда модуллар сони талаба семестр давомида қандай натижаларга эришиши кераклигига қараб белгиланади.

Ўқув жараёнини ташкил этишнинг кредит-модуль тизими қуйидаги вазифаларнинг ижобий ҳал этилишини таъминлашга қаратилган:

- ҳар бир модульнинг ўзлаштирилишини текширган ҳолда, ўқув материални модульларга бўлиш;
- билимларни баҳолаш шкаласидан фойдаланиш;
- билимларни баҳолашнинг объективлигини ошириш;
- семестр давомида талабаларнинг тизимли мустақил ишларини рағбатлантириш;
- ўқишда соғлом рақобатни жорий этиш.

ECTS (Европа кредитларни ўтказиш ва тўплаш тизими)га кўра, Европа ОТМларида ўқув йили ўртача 40 ҳафта давом этади (Ўзбекистон ОТМларида 30 ҳафта). Талабанинг бир йилда ўқув юкласининг умумий юкласи 60 кредитга тенглаштирилган. Шундан келиб чиқиб, талаба бир семестрда 30 кредит йиғиши лозим.

Республика ОТМларида “кредит бирлиги” ва ички “академик соатлар” тизими ўртасида бир нечта тафовутлар мавжуд. Биринчидан, барча ОТМларда ўқув режалар бир хил эмас, балки реал ўқув режалари олинадиган бўлса, академик соат умумий юкламани эмас, балки аудитория юкласини ўз ичига олади. Иккинчидан, ҳар бир кредит бирлиги ортида вақт сарфи эмас, балки ўзлаштирилган билим ва эгалланган компетенциялар туради.

Кредит-модуль тизимида талаба маълум бир давр мобайнида диплом олиш учун кредит тўплаши мумкин. Кредитларнинг тўпланиши талабага бутун ҳаёти давомида малака оширишга, қўшимча олий маълумот олишга имкон беради. Кредитларни талаба ўқиш даврида йиғиб боради ва кредитлар йўқолмайди. Агар талаба бирор бир сабаб билан ОТМдан четлатилса ҳам, тўплаган кредитларни кейинчалик ўқишни давом эттиришда фойдаланиши мумкин, шунингдек, улар қайта ҳисобга олиниши ҳам мумкин. Бунда талабага иккинчи олий маълумот олиши анча осонлашади. Муайян шароитларда кредитлар талабанинг мутахассислик бўйича иш тажрибасини олий таълимнинг компоненти сифатида ҳисобга олишга имкон беради.

Кредит-модуль тизимида кредитларни ҳисоблаш тажрибаси ушбу ёндашувларни такомиллаштириб боришни тақозо қилади. Бу кредит тизими ўқув юкласининг ҳажми, курсни ёки ўқув дастурини ўзлаштириш учун сарфланган вақт меъёрини белгилаш учун зарурдир.

Талабанинг ўқув жараёнидаги фаолиятида фан, унинг мураккаблиги, ихтисослашуви ва бошқа юкламаларни ҳисобга олади.

Ўқув юкламаларини қўйидагича тақсимлаш тавсия этилади:

– аудитория юкламаси, у ўқув ҳажмининг тахминан 50 фоизини ташкил қилади;

– талабанинг мустақил таълимнинг умумий ҳажмининг 50 фоизи бўлиши керак;

– курс бўйича тавсия этилган адабиётларни ўқиш ва конспектлар тайёрлаш 20 фоиз;

– ёзма ишларни бажариш 20 фоиз;

– синовларга тайёргарлик кўриш 10 фоиз.

Амалда, кредитларни ҳисоблашда битта синов кредитнинг аудитория юкламасининг соатлар сонига нисбати олий таълим муассасаларида турлича, жумладан, 1:18 дан 1:6 гачани ташкил қилади. Бу юкламани кредитларга ўтказишга механик ёндашув пайтида юзага келадиган муаммолар сақланиб қолмоқда. Кафедралар фаолиятида номутахассислик фанларига катта соатларнинг берилиши, ихтисослик фанларига эса кам миқдорда кредитлар берилиши кузатилмоқда. Бу эса талабалар томонидан олинган билимнинг кредит меъёрлари билан ўзаро боғланишига имкон бермайди. Номутахассислик фанлар учун кредитлар (соатлар) сонини камайтириш, талабаларнинг рефератлар, курс ишлари ва бир вақтнинг ўзиде катта ҳажмдаги қўшимча адабиётларни ўрганиб чиқадиган махсус фанлар ва модуллар учун соатлар сонини кўпайтириш лозим.

Шунингдек, юклама сифатида кредитлар сони фан (ўқув модули) мазмунининг характери ва талабанинг бўлажак касбий фаолияти учун аҳамияти даражасини белгилаши керак.

Шу билан бирга, кредит-модуль тизими ўзининг афзалликларига эга бўлиб, диплом олгандан кейинги таълим дастурларини қўшиб ҳисоблаганда, бир ўқув дастуридан иккинчисига ўтиш даврида талабаларнинг мобиллигини оширишига хизмат қилиши лозим. Кредитларни тўлаш тизими талабанинг нафақат ўқув юкламасини, балки унинг барча ютуқларини, илмий тадқиқотлар, анжуманлар, фан олимпиадалари ва бошқа тадбирлардаги иштирокини ҳам ҳисобга олиши лозим.

Таълим дастурини шакллантиришнинг модулли тамойилидан фойдаланиб, ОТМ компонентидаги “аҳамиятсиз фанлар”дан халос бўлиш мумкин. Модуллар ихтисослик тамойилига мувофиқ (одатда улар шакллантирадиган компетенцияларга қараб — умуммиллий, воситавий, коммуникатив ва б.) бирлаштирилган бир нечта курсларни ўз ичига олиши мумкин. Ўқув дастурининг бўлиниши ва қисман “яхлитлов” муаммосини ҳал қилган ҳолда, синов бирликлари қўшилган тарзда ҳам шакллантирилади.

Синов бирликларининг роли академик юкламани академик соатга нисбатан каттароқ бирликларда баҳолаш орқали таълим жараёнида фойдаланишда кенгроқ мақсадни кўзлаши лозим. Синов бирликлари:

– мазкур ўқув фани учун турли хил машғулотлар: маърузалар, семинарлар, лабораториялар ва бошқаларнинг нисбий аҳамиятини ҳисобга олиши;

– талаба томонидан ўрганилаётган маълум бир фаннинг аҳамияти ва унинг маълум бир ўқиш даври охирида оладиган ўртача баллга нисбатан ҳиссасини белгилаши;

– талабаларни ўқиш натижаларига қараб тартиблаш ва уларнинг ҳар бирининг индивидуал рейтингини аниқлаш имконини беради.

Кредитларда ифодаланган ўқув модулининг юкламаси бевосита академик соатлардаги эквивалентга эга эмас, балки ушбу фаннинг бутун таълим дастури доирасидаги юкламасини кўрсатади. Йиллик ўқув режасининг барча фанларнинг умумий ҳажми 60 кредит бирлигига тенглаштирилади, сўнгра ҳар бир фан учун ўқув вақтининг йиллик соатлари ҳажмига қараб тақсимланади. Мазкур усул россиялик олимлар Б.А.Сазонов (Таълимни ривожлантириш федерал институти), Н.И.Максимов (Н.А.Косигин номидаги МДТУ) ва Е.В.Караваева (М.В.Ломоносов номидаги МДУ) томонидан ишлаб чиқилган.

Кредитлар ўқув дастурининг барча компонентлари (фанга оид модуллар, амалиёт, илмий тадқиқот ишлари, битирув малакавий иши, диссертация иши ва бошқалар)га белгиланади. Улар тўлиқ ўқув йилини муваффақиятли якунлаш учун зарур бўлган умумий иш ҳажмига нисбатан талаба томонидан таълим натижаларига эришиш учун зарур бўлган иш ҳажмини акс эттиради. Талабанинг ҳафталик ўқув юкламаси максимал миқдори 54 академик соатдан ошмаслиги ва ҳафталик юклама (1 кредит 36 соат бўлганда) 1,5 кредит бирлигида бўлиши белгиланган.

Ҳар бир мутахассислик учун касбий тайёргарликни чуқурлаштирадиган фанларга касбий компетенцияларни шакллантиришга йўналтирилмаган умумназарий характерга эга фанларга нисбатан кўпроқ кредит берилиши лозим. Табиийки, фан қанчалик аҳамиятли бўлса, у талаба учун бажарилаётган ўқув юкламаси хилма-хил ва янада самарали бўлишини таъминлаши лозим.

1. *Фанларнинг умумий юкламаси, шу жумладан, академик амалиёт, якуний аттестация, тўрт йиллик бакалавр талабасининг мустақил иши 240 к.б. эга.*

2. *Фан бўйича келтирилган қиймат, яъни ўқув режада назарда тутилган академик соатлар ҳажми синовлар ва амалиётлар (семестр аттестацияси*

учун 1 к.б.) ҳисобидан келтириб чиқарилади. Масалан, ўқув режага кўра, тўрт йиллик дастурнинг ҳажми = 7200 академик соатни, кредитлар миқдори эса 240 ни ташкил қилиши лозим.

3. Академик соатларни кредитларга ажратишда 1 кредитга бериладиган соат миқдори камайган ҳолатларда ўқув режадаги умумий академик соатлар миқдорига ҳам таъсир қилади. Яъни умумий ҳажми 240 кредит бўлган ўқув режасида 25 соат ҳисобидан 1 кредит берилиши мумкин. Масалан: $7200 \text{ а.с.} : 240 \text{ с.б.} = 30 \text{ кредит}$. Агар $7200 \text{ а.с.} : 25 \text{ а.с.} = 288 \text{ к.б.}$ келиб чиқади. Бунда белгиланган талабдан кўпайиб кетишини инобатга олган ҳолда, кредитларни ўзгаришсиз қолдириб, белгиланадиган академик соат юкласига нисбатан татбиқ этилади. Яъни $240 \text{ к.б.} * 25 \text{ а.с.} = 6000 \text{ умумий академик юклама келиб чиқади}$.

3. Ҳар бир фаннинг ўқув режасидаги фанларга кредит белгилашда 5 кредитдан кам бўлмаган ўқув юкласи белгиланади. Масалан, математика (ўқув режа бўйича = 600 а.с.) = 600 а.с. : 30 к.б. = 20 к.б.

4. Ўқув режасининг барча элементлари бўйича синов бирликлари йиғиндис 240 кредит бирлигига тенг бўлиши лозим.

Ўқув режасини ташкил этувчи фанлар ёки модуллар бўйича кредитларни тақсимлашда таълим натижаларига йўналганликдан келиб чиқиб, умумназарий характерга эга фанларга камроқ кредитлар берилиши мақсадга мувофиқ.

Ҳозирда юкламани соатдан кредитга ўтказишнинг ишлаб чиқиладиган барча методикаларидан юқорида тавсифланган ёндашувдан кўпроқ фойдаланилмоқда. Ушбу методика йиллик ва семестр ECTS стандартларини бузмаган ҳолда (мос равишда 60 ва 30 к.б.), ҳар бир компонентнинг ўқув дастурининг яхлитлигидаги роли (тутган ўрни)ни ҳисобга олишга имкон беради ва курс бирлигининг талаба ўқишни битирганидан кейин эга бўлиши керак бўлган компетенцияларни шакллантиришдаги ролдан келиб чиққан ҳолда, унинг кредит салмоғини аниқлашга имкон беради. Ушбу ёндашув, ўз навбатида, таълим дастурини тузишнинг модулли тамойилига мос келади. Ушбу методикалар таълим дастури — ўқув фани, битирув малакавий иши, ўқув амалиётини кредит бирликларида ифодаланган ҳажми, уларнинг соат эквивалентини эмас, балки таълим дастурининг умумий кўрсаткичига нисбатан ўзлаштириш кўрсаткичини белгилайди.

КРЕДИТ-МОДУЛЬ ТИЗИМИГА ЎТИШ ТАЖРИБАСИ

ECTSга кўра, кредитлар талабага фақат фан бўйича якуний назоратни муваффақиятли яқунлаш натижалари (имтиҳон, синов, тест ёки якуний назорат иши ва ҳоказолар)га кўра берилади. Бунда қониқарли баҳо қиймати кредитлар сонига таъсир қилмайди. Лекин баҳо ижобий бўлиши керак (Европа ОТМларида рейтинг тизимида “Е” дан паст бўлмаган баллар қониқарли ҳисобланади). Бакалавриятнинг 3 йиллик ўқиш даврида камида 180 кредит (йилига 60 кредит) ёки камида 240 кредит (тўрт йиллик таълим дастури) тўплаши керак. Талаба ўқув йилида 60 дан ортиқ кредитларни ўзлаштириш ҳуқуқига эга. Бу ҳолда, ишчи ўқув дастурини муваффақиятли бажариш ва оралиқ аттестациядан ўтиш шарти билан ўқув муддати қисқартирилиши мумкин. Магистр академик даражасига эга бўлиш учун 1 йиллик таълим дастурида 60 кредит, икки йиллик таълим дастурида эса 120 кредит йиғиши лозим. Бу ерда магистрликка ўқиш муддатининг бакалаврга ўқиш давомийлигига боғлиқлигидан келиб чиқилади. Айрим таълим дастурлари доирасида жами 300 кредит асосида ҳам магистр даражасини ҳам бериш мумкин.

Болонья жараёни қонун-қоидаларига кўра, талабаларга амалиёт ва амалиёт ўташ, синовларга тайёргарлик кўриш учун кредитлар бериш мажбурий ҳисобланади. Чунки муайян юкламага эга бўлган ўқув фаолиятида бажарилган ишни объектив равишда баҳолаш муҳимдир.

Шубҳасиз, кредитлар талабаларнинг кўп сонли манбаларни ўрганишини кўзда тутадиган лойиҳалар, рефератлар ва курс ишларини бажарганлиги учун берилиши керак. Чунки ушбу турдаги ишларнинг академик натижаси юқори ҳисобланади.

Кредит модулга асосланмаган таълим стандартларида кадрларни тайёрлашга кўп вақт сарфланади. Масалан, Манчестер университетида (Буюк Британия) бакалаврни тайёрлаш учун 3630 соатлик юклама етарли ҳисобланади. Бошқа таълим дастурларида эса, жумладан, гуманитар таълим соҳасида кадрлар тайёрлашга 7200 дан 7500 гача юкламалар белгиланган. Бу эса битта касбга икки стандарт асосида ёндашилаётганлигини кўрсатади.

Синов бирликларини ўқув жараёнига жорий этишда бир қатор жуда муҳим омилларни ҳисобга олиш лозим:

– бир семестр учун (1 семестр = 30 к.б.; 1 йил = 60 к.б.) максимал юклама ҳажмининг белгиланмаслиги ЕCTSнинг таянч (асосий) тамойили ҳисобланади.

– таълим дастурининг компонентлари ўртасида юкломани синов бирликларида тақсимлаш тамойиллари ва якуний ўқув натижаларининг шаффофлиги.

Турли фанлар учун ўқув режасидаги юкломанинг ҳажми турлича бўлади ва кичик курс талабалари учун юкломанинг 1/3 қисми аудиторияга, 2/3 қисми эса аудиториядан ташқари фаолиятга ажратилади. Юқори (битирувчи) курс талабалари учун фанларни ўзлаштиришга сарфланадиган вақтнинг камида 3/4 қисми мустақил тайёргарликка ажратилади.

Кредит бирликлари семестрларга тақсимланган фанларни ўзлаштириш орқали ҳар семестр учуналоҳида тўплаб борилади. Таълим траекториясини шакллантиришда ўқув режасидаги фанларни кодлаш орқали семестрлар бўйича талабаларнинг тахминий юкламалари белгиланади. Бунда, фанлар кодланиб, улар қуйидагича тавсифланади: фан номи ва ундан сўнг учта рақам орқали ифодаланади. Масалан, фан номи (3:2:0):

1-рақам фанни ўзлаштириш учун ажратиладиган кредитларнинг максимал сонини билдиради;

2-рақам аудиторияда ишлаш учун ажратиладиган ҳафтадаги академик соатларни билдиради (маърузалар, сўров, мунозаралар, намойишлар ва бунинг турли хил аралашмалари);

3-рақам амалий иш учун ажратиладиган ҳафтадаги академик соатлардаги юкломани англатади (лаборатория ва амалий машғулотлар, семинарлар, курс ва лойиҳа ишлари, чизма-график ишлар).

Бир академик соат 40-45 дақиқани ташкил этиши мумкин. Таълим соҳаси ва фан хусусиятини ҳисобга олган ҳолда, талабаларнинг контакт соатлари ва мустақил таълим юкламасини қўйидагича тақсимлаш мумкин:

Ҳафтасига 1 соат маъруза + талабанинг 2 соат мустақил таълими (реферат тайёрлаш, график-ҳисоблаш иши, уй вазифалари ва б.) + семестр мобайнида ушбу фан бўйича ўқув ишларининг бошқа турлари;

2 соат амалий машғулоти + 1 соат мустақил таълим (реферат тайёрлаш, уй вазифаси, график ёки ҳисоблаш ишлари) + семестр мобайнида ушбу фан бўйича ўқув юкламасининг бошқа турлари;

2 соат лаборатория машғулоти + 1 соат мустақил таълим (реферат тайёрлаш, уй вазифаси, график ёки ҳисоблаш ишлари) + семестр мобайнида ушбу фан бўйича ўқув ишларининг бошқа турлари.

Кредитларни тақсимлаш схемалари

Анъанавий равишда ўқув йили 30 ҳафта ёки 60 академик кредитни ташкил этади. Албатта, бу кўп жиҳатдан шартли характерга эга. Таълим дастурининг ўқув даври ва семестрларнинг хусусиятидан келиб чиқиб, кредитларни тақсимлашнинг баъзи схематик вариантларини тавсия қиламиз.

1-жадвал

Семестрли ёки триместрли тизим ва кредитларнинг умумий базавий сони бўйича тақсимот

1-йил	10			10	60
	10			10	
	10			10	
2-йил	20		20	20	60
3-йил	5	5	10	20	60
	5	5	10		
Жами					180

Модулларга бўлинган кредитларнинг тақсимооти

1-йил	20				60
	10		10		
	15			5	
2-йил	20				60
	25			15	
3-йил	10	10			60
	10	10		20	
Жами					180

Ўзгарувчан модулларга асосланган кредитлар сони

1-йил	16				
	11				
	9				60
	7				
	17				
2-йил	23				60
	9		8		
	13		7		
3-йил	5	14			60
	8	11		22	
4-йил	21				60
	20				
	19				
Жами					240

СЕМЕСТРЛАР МАЗМУНИГА ҚЎЙИЛАДИГАН ТАЛАБЛАР

Ўқув жараёнини ташкил қилишда модулларга асосланган ўқитиш амалиётига амал қилинади ва ўқитиладиган фанлар хусусиятига кўра семестрларга ажратилади. Семестрлар кадрларга қўйиладиган талабларга мувофиқ шакллантириладиган компетенциялар модулларда ифодаланади. Бунда кадрга қўйиладиган компетенция талабларидан келиб чиқиб бутун ўқиш даври учун 5 ёки 6 та модуллардан иборат бўлади. Кредит-модуль тизимида назарий ва мустақил таълим соатлари меъёрларга мувофиқ белгиланган ҳолда, топшириқ мазмуни аниқ белгилаб олиниши лозим. Бунда фан доирасида олинган билимни амалий дарслар билан ўй-ғун ҳолда кўникмага айлантириш ва амалиёт машғулотида малакани шакллантиришга қаратилади.

3 йиллик таълим дастурига мувофиқ қуйидаги тартибда ўқитиладиган фанлар мазмуни шакллантирилиши мумкин:

1	Назарий таълим	Назарий фанлар	
2	Назарий таълим	Назарий фанлар	
3	Мутахассислик фани	Мутахассислик фани методологияси	Амалиёт
4	Мутахассислик фани	Мутахассислик фани методологияси	Амалиёт
5	4-ҳафта амалиёт	Лойиҳа тайёрланади ва амалиётга татбиқ қилади	
6	БМИ	Амалиётда танланган муаммо бўйича тайёрланади	

Фойдаланилган адабиётлар

1. Андреев А. Знания или компетенции? // Высшее образование в России. № 2, 2005.
2. Артемов А., Павлов Н., Сидорова Т. Модульно-рейтинговая система // Высшее образование в России. 1999.
3. Астафьева Н.В. Инновационное развитие экономических систем: теоретико-методологические основы / Н.В. Астафьева // Вестн. Саратов. гос. техн. ун-та. – Саратов, 2008. – № 1(30).
4. Байденко В. И. Выявление состава компетенций выпускников вузов как необходимый этап проектирования ГОС ВПО нового поколения: Методическое пособие. –М. 2006.
5. Байденко В.И. Болонский процесс: поиск общности Европейских систем образования (проект TUNING). –М. 2006.
6. Баум В. В. Система зачетных единиц (кредитов) как один из инструментов признания квалификаций, –М. РУДН, 2007. С. 12.
7. Блохин Н. В. Психологические основы модульного профессионально ориентированного обучения: Методическое пособие / Н. В. Блохин, И. В. Травин. Кострома, 2003.
8. Богословский В.А., Караваева Е.В., Максимов Н.И., Сазонов Б.А., Салецкий А.М., Тихомиров В.В. Предложения по дальнейшему развитию системы классификации и стандартизации высшего профессионального образования в России. –М. 2005.
9. Болонская конвенция // НГТУ Информ. 2002. N 8(114).
10. Болонский процесс между Прагой и Берлином: отчет для министров образования стран – участников Болонского процесса, Берлин, 2003.
11. Болонский процесс: Результаты обучения и компетентностный подход (книгаприложение 1) / Под. науч. ред. д-ра пед. наук, профессора В.И. Байденко. –М. Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2009. – 536 с.
12. Болонскому процессу в России быть! или казаться? // Деловой мир, 18.12.2007.
13. ECTS Users Guide, Brussels, 2015/ https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/document-library-docs/ects-usersguide_en.pdf
14. The framework of qualifications for the European Higher Education Area <http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/QF-EHEA-May2005.pdf>
15. Background report: A Framework for Qualifications of the European Higher Education Area, Ministry of Science, Technology and Innovation, 2005

http://www.ond.vlaanderen.be/hogeronderwijs/bologna/documents/050218_QF_EHEA.pdf

16. Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>

17. Tuning Educational Structures in Europe (2007) http://tuning.unideusto.org/tuningeu/images/stories/template/General_Brochure_final_version.pdf

18. National Correspondents for Qualifications Frameworks Meeting (5 September 2019) <https://www.coe.int/en/web/education/qualificationsframeworks>

МУҲДАРИЖА

Кириш.....	3
Асосий тушунчалар.....	5
Кредит-модуль тизимининг аҳамияти.....	7
Кредит-модуль тизими талабанинг фаоллиги ва мобиллик воситаси сифатида.....	11
Кредит-модуль тизимини жорий этиш хусусиятлари.....	12
Кредит-модуль тизимига ўтиш тажрибаси.....	19
Кредитларни тақсимлаш схемалари.....	21
Семестрлар мазмунига қўйиладиган талаблар.....	23
Фойдаланилган адабиётлар.....	24

Услубий нашр

ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ КРЕДИТ-МОДУЛЬ
АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ МЕТОДИКАСИ

Методик қўлланма

Муҳаррир
А.Тилавов

Мусаҳҳиҳ
А.Абдужалилов

Саҳифаловчи
О.Исмаилов

Техник муҳаррир
Н.Мирпўлатова

Нашлиц. № АI 245, 02.10.2013.

Теришга 09.01.2023 йилда топширилди. Босишга
18.01.2023 йилда рухсат этилди. Бичими: 84x108 1/32.
Офсет босма. "Latto" гарнитураси. Шартли б.т. 1,47.
Нашр б.т. 0,875. Адади 250 нусха. Буюртма №102.
Баҳоси шартнома асосида

«Sano-standart» нашриёти, 100190, Тошкент шаҳри,
Юнусобод-9, 13-54. E-mail: sano-standart@mail.ru

«Go To Print» ХК босмахонасида босилди.
Тошкент шаҳри, Широқ кўчаси, 100-уй.
Телефон: 71 228-07-96, факс: 71 228-07-95

**ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ
КРЕДИТ-МОДУЛЬ
АСОСИДА ТАШКИЛ
ЭТИШ МЕТОДИКАСИ**

ОЛИЙ ТАЪЛИМНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ТАДҚИҚОТЛАРИ ВА
ИЛҒОР ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ТАТБИҚ ЭТИШ МАРКАЗИ

ISBN 978-9943-7215-1-7

9 789943 721517